

*Dr hab. Józef Pfaff, prof. UE
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Rachunkowości*

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej mgr Jarosława Dębskiego pt.: "Kształtowanie zakresu i struktury
raportu rocznego - propozycja modelu dla spółek rynku NewConnect"
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Ewy Śnieżek, prof. UŁ
na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego**

1. Ocena problemu badawczego i wyboru tematu rozprawy

Początek XXI wieku przyniósł silną krytykę stosowanego modelu sprawozdawczości finansowej, zarzucając mu przede wszystkim niekompletność informacji, w tym w szczególności na temat zasobów niematerialnych, składowych kapitału intelektualnego, modelu biznesowego jednostki, jej szans i zagrożeń czy planów strategicznych, powodując, że interesariusze zaczęli domagać się zmian w tym zakresie. Odpowiedzią na powyższe zastrzeżenia jest raport roczny systematycznie przekształcany w sprawozdanie zintegrowane. Z punktu widzenia praktyki rachunkowości sprawozdawczość zintegrowana wpływa na lepsze zrozumienie sposobu funkcjonowania jednostki przez jej interesariuszy, prezentując powiązanie elementów finansowych systemu rachunkowości z informacjami niefinansowymi oraz realizowaną strategią długoterminową.

Na polskim rynku finansowym wyraźnie widać dysproporcję informacyjną pomiędzy sprawozdaniami spółek z rynku WIG oraz NewConnect. Spółki funkcjonujące na rynku NewConnect traktują raportowanie jedynie jako obowiązek, marginalizując możliwość jego wykorzystania jako skutecznego narzędzia komunikacji z inwestorami, a przecież to kompletność, przejrzystość oraz otwartość w zakresie sprawozdawczości finansowej sprzyjają prawidłowemu funkcjonowaniu rynków i to zarówno w skali lokalnej jak i globalnej.

Wypełnianie obowiązków informacyjnych wobec inwestorów jest jednym z podstawowych warunków prawidłowego funkcjonowania rynku finansowego. Informacje z raportów powinny w sposób rzetelny odzwierciedlać specyfikę jednostki, cele i zakres jej działalności, szanse i zagrożenia, model biznesowy, dostarczając w ten sposób inwestorom niezbędnych informacji umożliwiających dokonywanie ocen finansowych oraz podejmowanie decyzji inwestycyjnych.

Na tle tak nakreślonych przemian w raportowaniu finansowym należy stwierdzić, że **dobór tematu rozprawy doktorskiej jest trafny, aktualny i wychodzący naprzeciw oczekiwaniom zarówno teorii jak i praktyki rachunkowości.**

Celem głównym rozprawy jest przedstawienie propozycji modelu raportu rocznego dla spółek rynku NewConnect, który ma być odpowiedzią na zidentyfikowane w badaniach czynniki obniżające użyteczność raportów rocznych. Zakres i struktura proponowanego raportu ma także zmniejszać zidentyfikowane luki informacyjne, które są efektem dynamicznie zmieniających się potrzeb informacyjnych interesariuszy.

Cel główny uszczegółowiono w czterech celach cząstkowych:

1. prezentacja czynników kształtujących relacje przedsiębiorstwo-otoczenie oraz wykazanie znaczenia informacji i rachunkowości w kontekście procesu raportowania przez współczesne przedsiębiorstwa;
2. wykazanie ewolucyjnego charakteru rozwoju raportów finansowych (ich zakres i struktura powinny zaspokajać zmieniające się potrzeby informacyjne interesariuszy);
3. wskazanie potrzeby reorientacji formuł sprawozdawczych dla interesariuszy;
4. propozycja modelu raportu rocznego dla spółek rynku NewConnect.

Na bazie tak sformułowanego celu rozprawy w pracy przyjęto jako **główną tezę badawczą** następujące założenie: rosnące potrzeby informacyjne otoczenia podmiotów gospodarczych oraz krytyczna ocena zakresu i struktury raportów rocznych spółek notowanych na rynku NewConnect, powodują konieczność wypracowania propozycji nowej formuły sprawozdawczej dla tych spółek.

Tezy szczegółowe sformułowano następująco:

1. zmieniające się potrzeby informacyjne użytkowników są czynnikiem determinującym poszukiwanie nowych formuł sprawozdawczych;
2. współczesne raporty spółek rynku NewConnect nie są wystarczające;

3. rozszerzenie zakresu i struktury raportu rocznego spółek rynku NewConnect jest konieczne i możliwe.

Sformułowane tezy wyczerpują weryfikację głównego celu rozprawy.

W celu udowodnienia sformułowanych wyżej tez w rozprawie zastosowano następujące metody badawcze:

- studia literaturowe obejmujące polską i anglojęzyczną literaturę przedmiotu,
- analizę historyczną rozwoju zakresu i form sprawozdawczości finansowej podmiotów gospodarczych,
- badanie empiryczne specyfiki raportów rocznych wybranych spółek notowanych na rynkach podstawowych i równoległych: w Polsce, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

Wykorzystane metody badawcze oceniam jako wystarczające do realizacji celu rozprawy.

2. Ocena treści rozprawy, realizacji celu pracy i tez badawczych

Konstrukcja pracy została dobrze podporządkowana realizacji określonego we wstępie celu i wyraźnie akcentuje dwa spójne wątki badawcze – teoretyczny i praktyczny.

Rozdział 1 "Raportowanie współczesnego podmiotu gospodarczego" - przedmiotem rozważań, z wykorzystaniem analizy literatury polskiej i zagranicznej, jest proces raportowania przedsiębiorstwa z uwzględnieniem ciągłej zmienności otoczenia. Jako wnikliwe i ciekawe należy uznać rozważania na temat znaczenia informacji we współczesnym przedsiębiorstwie (w kontekście teorii informacji), z podkreśleniem roli systemu rachunkowości w ogólnym systemie informacyjnym przedsiębiorstwa. W końcowej części rozdziału, wykorzystując teorie: systemów otwartych, legitymizacji i interesariuszy, przedstawiono determinanty procesu raportowania w kontekście potrzeb informacyjnych użytkowników. Ocena treści rozdziału pierwszego pozwala stwierdzić, że został zrealizowany pierwszy cel cząstkowy rozprawy: prezentacja czynników kształtujących relacje przedsiębiorstwo-otoczenie oraz wykazanie znaczenia informacji i systemu rachunkowości w kontekście procesu raportowania przez współczesne przedsiębiorstwa.

W rozdziale 2 "Zakres i struktura raportu rocznego spółek rynku NewConnect" przedstawiono, opierając się na analizie literatury, ewolucję sprawozdawczości finansowej poczynając od formalnego sprawozdania finansowego, przez raport finansowy, raport biznesowy, a kończąc na koncepcji raportowania zintegrowanego. Autor słusznie podnosi w tym rozdziale problem "nadmiaru" informacji niefinansowych ujawnianych w raportach rocznych, co może spowodować, że użytkownicy mogą nie dostrzegać już przedsiębiorstwa jako całości, gdyż jego obraz zaciera się w nadmiarze szczegółowych informacji. Następnie objaśniono rolę rynków alternatywnych we współczesnej gospodarce, podkreślając znaczenie spółek nowoczesnych technologii notowanych na rynku NewConnect; scharakteryzowano i oceniono obowiązkowy raport roczny sporządzany przez te spółki, wyprowadzając słuszny wniosek, że dobry raport roczny może być narzędziem ułatwiającym pozyskanie kapitału od inwestorów. Spółki notowane na rynku NewConnect są szczególnie nastawione na pozyskiwanie kapitału na finansowanie swojej działalności i powinny raportować, z jednej strony zgodnie regulacjami prawnymi, ale z drugiej strony uwzględniając potrzeby informacyjne inwestorów, aby budować ich zaufanie do swojego biznesu. W ten sposób zrealizowano drugi cel częściowej pracy: wykazanie ewolucyjnego charakteru raportów finansowych, których zakres i struktura powinny zaspokajać zmieniające się potrzeby informacyjne interesariuszy.

Rozdział 3 "Specyfika ujawniania informacji finansowych i niefinansowych - analiza porównawcza" - w pierwszej części rozdziału zaprezentowano wyniki badań empirycznych raportów rocznych spółek będących uczestnikami obrotu na rynkach podstawowych i równoległych. Do badania zakwalifikowano wybrane spółki notowane na rynkach podstawowych i alternatywnych ze Stanów Zjednoczonych (NYSE i NASDAQ), Wielkiej Brytanii (FTSE i AIM) oraz Polski (WIG i NewConnect). Badanie przeprowadzono metodą analizy porównawczej wybranych raportów rocznych spółek pod kątem zakresu i struktury informacyjnej. W drugiej części rozdziału Autor na podstawie otrzymanych wyników badań sformułował wnioski, które stanowiły podstawę do opracowania wytycznych w przedmiocie kształtowania zakresu i struktury raportu rocznego dla spółek notowanych na NewConnect. Zestawienie tych wniosków pozwoliło również sformułować rekomendacje co do zakresu i struktury raportu rocznego, uwzględniające dobre praktyki oraz pożądane cechy raportów rocznych. Wnioski te mogą również mieć wpływ na identyfikowanie determinant określających cechy dobrego raportu.

Rozdział trzeci jest dowodem realizacji trzeciego celu cząstkowego, wskazującego na potrzebę reorientacji formuł sprawozdawczych dla interesariuszy.

W rozdziale 4 "Nowy wymiar raportu rocznego dla spółek rynku NewConnect - koncepcja modelu *Responsive Quick View Statement* (REQVEST)" dokonano syntezy przeprowadzonych w rozprawie badań, co posłużyło do sformułowania wniosków dotyczących kształtowania zakresu i struktury nowego raportu rocznego. Efektem końcowym jest zaproponowany przez Autora nowy, autorski model sprawozdawczości nazwany REQVEST (*Responsive Quick View Statement*), oparty o system założeń i pojęć wywodzących się z rachunkowości i pozwalający opisać w określony sposób wybrane aspekty rzeczywistości gospodarczej przedsiębiorstwa. W modelu REQVEST zaproponowano wprowadzenie nowego ujęcia raportów rocznych poprzez ich personalizację na dwóch poziomach: profilu użytkownika (indywidualizujący zakres raportu dla konkretnego typu odbiorcy) oraz struktury i formy raportu dostosowanego do percepcji konkretnego użytkownika. W zamyśle Autora zastosowanie modelu REQVEST umożliwi budowę raportu rocznego przedstawiającego obraz przedsiębiorstwa w sposób prowadzący do zmniejszania zidentyfikowanych w pracy luk informacyjnych oraz zniwelowania czynników obniżających jakość raportów rocznych spółek notowanych na NewConnect. Na tle przedstawionych w tabeli 4.14. porównań zakresów informacyjnych dotychczasowego raportu rocznego i raportu REQVEST pojawia się pytanie, czy zakres ujawnień w sprawozdaniu z badania biegłego rewidenta (lub opinii i raporcie w poprzednich latach) nie powinien być poszerzony o wyniki badania informacji niefinansowych? Warto podkreślić, że zaproponowany model, przy użyciu odpowiednich technik informatycznych, może zostać zaimplementowany w praktyce gospodarczej również do tworzenia cyfrowych narzędzi sprawozdawczych, co niebawem stanie się faktem, uwzględniając ostatnie zmiany przepisów w zakresie udostępniania i publikacji sprawozdań finansowych. W ten sposób został zrealizowany ostatni cel cząstkowy pracy potwierdzający, że rozszerzenie zakresu i struktury raportu rocznego spółek rynku NewConnect jest konieczne i możliwe.

Przeprowadzona analiza literatury krajowej i zagranicznej oraz uzyskane wyniki badań empirycznych pozwoliły Autorowi w pełni na pozytywną weryfikację postawionych tez

badawczych. Przedstawiony w kolejnych rozdziałach tok badań jednoznacznie wskazuje na pełną realizację celu pracy.

3. Ocena formalnej strony rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z czterech rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz spisów: bibliografii, tabel, rysunków oraz załącznika przedstawiającego strukturę raportu rocznego dla spółek rynku NewConnect. W sumie praca obejmuje 242 strony. Treść pracy wzbogacają 24 rysunki i 31 tabel. W zestawieniu bibliografii wykazano 298 pozycji zwartych i ciągłych (w tym duża ilość pozycji angielskojęzycznych), plus 30 stron internetowych.

Praca napisana jest poprawnym językiem, jasnym i zrozumiałym.

Z obowiązków recenzenta zwracam uwagę na nieliczne potknięcia językowe i formalne zauważone podczas czytania opracowania, w tym np.:

- błędy językowe oraz literówki na s. 5, 8, 77, 193, 203, 204;
- s. 192 tab. 4.14. Autor posługuje się nazwą "podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych" podczas gdy począwszy od czerwca 2017 r. zgodnie z ustawą o biegłych rewidentach, w obrocie gospodarczym występuje nazwa "firma audytorska";
- na s. 193 jest "opinia oraz raport podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych z badania rocznego sprawozdania finansowego" powinno być: "sprawozdanie z badania (niezależnego biegłego rewidenta)".

Konstrukcja pracy jest przemyślana, zgodna z przyjętą koncepcją i założeniami metodycznymi, zastosowano logiczną prezentację poszczególnych zagadnień, konsekwentnie dążąc do realizacji założonych celów i weryfikacji przyjętych tez.

4. Konkluzja

Oceniając syntetycznie całość rozprawy, stwierdzam jednoznacznie, że temat pracy został poprawnie zlokalizowany we współczesnej tematyce badawczej rachunkowości, cel pracy został osiągnięty oraz udowodniono przyjęte tezy badawcze.

W pracy widać wielopłaszczyznowe studia literaturowe, świadczące o opanowaniu przez Doktoranta wiedzy teoretycznej z zakresu rachunkowości, a przeprowadzone badania empiryczne, uzyskane wyniki i ich interpretacja świadczą o umiejętności samodzielnego prowadzenia badań za pomocą odpowiednio dobranych metod.

Wobec powyższego stwierdzam, że rozprawa doktorska mgra Jarosława Dębskiego spełnia wymogi określone w art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, a w szczególności stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wskazuje na posiadanie przez Doktoranta ogólnej wiedzy teoretycznej **w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse**, a tym samym rekomenduję Radzie Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Katowice, 30.04. 2018 r.

